

Mit várhatunk a spanyol uniós elnökségtől?

Bevezetés

Spanyolország 2023. július 1-jén vette át az Európai Unió Tanácsának soros elnökségét Svédországtól. Az országban július 23-án előrehozott választást tartanak, egyelőre mindenki a kampányra, és nem az uniós elnökségre figyel, a választás utáni kormányalakítás pedig további időt és energiát vonhat el az uniós elnökségtől. Július 1-jén egyúttal a spanyol-belga-magyar elnökségi trió is kezdetét vette, így magyar szempontból sem elhanyagolható, hogy Spanyolország hogyan tudja ellátni az elnökséggel kapcsolatos feladatait. Mi a spanyol elnökség programja, mik a prioritásai, melyek lesznek a legnagyobb kihívások, amelyekkel szembe kell néznie Madridnak az EU Tanácsának soros elnökeként?

Belpolitikai környezet: előrehozott választás júliusban

A 2023. május 28-án tartott spanyol helyhatósági választásokon komoly vereséget szenvedett a kormányzó Spanyol Szocialista Munkáspárt (Partido Socialista Obrero Español, PSOE) és az újbaloldali „Képesek vagyunk rá” (Podemos). A választás másnapján Pedro Sánchez (PSOE) miniszterelnök előrehozott parlamenti választás kiírását jelentette be, amelyre 2023. július 23-án kerül sor. Eredetileg decemberben lett volna esedékes a parlamenti választás, azonban a spanyol miniszterelnök taktikai okokból az előrehozott választások mellett döntött.

A PSOE–Podemos baloldali koalíció 2019-ben minimális többséggel vette át a hatalmat, támogatottságuk a pandémia és különféle korrupciós botrányok következtében azonban jelentősen csökkent az elmúlt években.¹ Ezt támasztja alá a május végi helyhatósági választás eredménye is, hiszen a 12 körzetből a PSOE csak háromban tudott többséget szerezni, a konzervatív Spanyol

¹ Magyar Külügyi Intézet 2023.

Néppárt (Partido Popular, PP) pedig összességében több szavazatot gyűjtött, mint Sánchez pártja. A helyhatósági választás másik nagy nyertese a radikális jobboldali Vox, amely szintén jelentősen növelni tudta a helyi képviselői számát, és reménykedve várhatja a júliusi választást.

A miniszterelnök döntése az előrehozott választás kiírásáról egyfajta előre menekülés, amellyel maga kívánja alakítani a politikai napirendet. December helyett júliusban tartják a parlamenti választást, így a helyhatósági voksolás nyerteseinek, a PP-nek és a Voxnak kevesebb ideje marad a választási stratégiák kidolgozására, és Sánchezék kommunikációjukban össze tudják mosni a konzervatív PP-t és a szélsőjobboldali Vox pártokat, a radikálisok hatalomátvételének veszélyével riogatva. Másrészt a parlamenti választás előbbre hozásával Sánchez a baloldalt is kényszerhelyzetbe hozza, nem hagyva időt a párton belüli leváltására, illetve újabb baloldali alternatívák formálására.²

A miniszterelnök döntése ugyanakkor hazardírozás is, hiszen a PP jó eséllyel vág neki az előrehozott választásnak. Májusban is ők szereztek meg a legtöbb szavazatot, a június végi közvélemény-kutatásokat pedig szintén megnyerték;³ a PP a voksok 33%-át, míg a Sánchez vezette PSOE csupán a szavazatok 26%-át szerezte volna meg (a harmadik helyen a Vox áll 14%-kal). A PP győzelme esetén további kérdés, hogy – a várható koalíciós kényszer miatt – kivel lépnek kormányra. A legnagyobb esélye a Voxnak van, azonban a szocialista és néppárti nyilatkozatok nem zárták ki a PP–PSOE-nagykoalíciót sem.⁴

A spanyol belpolitikai válság és előrehozott választás jelentős hatással van az uniós intézményrendszer működésére is, hiszen Madrid július 1-jén vette át az EU Tanácsának soros elnöki tisztségét. A júliusi időszak a kampány miatt biztosan nem kapja meg a kellő figyelmet. Ha Sánchez győz a választáson, az az uniós elnökség megvalósítása szempontjából a legenyhébb hatással járna, azonban egy kormányváltás több héttel vagy hónappal eltolhatja azt az időszakot, amikor Madrid működőképes és hatékony kormánnyal megfelelő figyelmet tud fordítani soros elnöki feladatainak ellátására. Az augusztus az uniós intézmények és különösen az uniós döntéshozatal szempontjából egy visszafogottabb időszak, így egy gyors kormányalakítás nem jelentene komoly károsozást a Tanács működésére nézve, más esetben azonban a kormányalakítási tárgyalások elhúzódhatnak, ami az uniós soros elnökséget is megbéníthatja.

² KARÓCZKAI 2023.

³ Politico 2023.

⁴ Magyar Hírlap 2023.

Mit várhatunk a spanyol uniós elnökségtől?

Felmerült, hogy Spanyolország az elnökségi trió második tagjával, Belgiummal cserélne, amely majd 2024 januárjától venné át az elnökséget, azonban Sánchez szóvivője a Politico Playbooknak elmondta,⁵ hogy Madrid a tervek szerint folytatja az elnökséget.

Spanyol elnökségi program és prioritások

Sáncheznek június 13-án kellett volna bemutatnia a spanyol elnökség programját az Európai Parlamentben, azonban a belpolitikai helyzetre tekintettel ennek elhalasztását kérte.⁶ A miniszterelnök Madridban június 15-én ismertette a spanyol prioritásokat,⁷ a részletes program pedig július 1-jén vált elérhetővé az elnökség honlapján.

Spanyolország ötödik alkalommal tölti be az EU Tanácsának elnökségét. Az elnökség mottója – „Európa, közelebb” – az emberi, politikai és intézményi közelség szellemiségére utal.⁸ A spanyol soros elnökség négy fő prioritása (1) az EU újraiparosítása és nyitott stratégiai autonómiájának biztosítása; (2) előrelépés a zöldátállás és a környezeti alkalmazkodás terén; (3) a fokozottabb társadalmi és gazdasági igazságosság előmozdítása; és (4) az európai egység megerősítése.⁹ A spanyol elnökség a spanyol–belga–magyar elnökségi trió programjára épül.¹⁰

1. Iparosítás és nyitott stratégiai autonómia: A spanyol elnökség leszögezi, hogy az iparosítás az uniós polgárok jólétének előfeltétele, ezért azt szükséges előmozdítani. E pillér keretében Madrid célként tűzi ki a versenyképesség és a fenntartható gazdasági növekedés előmozdítását, az egységes piac elmélyítését, továbbá a felelős digitalizáció támogatását. A spanyol elnökség számára kiemelten fontos terület az élelmiszer-biztonság; Madrid folytatni kívánja az Ukrajna elleni orosz invázió hatásainak leküzdését, beleértve a nyersanyagok, az energia és az üzemanyagok emelkedő költségeit.

A spanyol elnökség egyrészt elő kívánja mozdítja azokat a dossziékat, amelyek elősegítik a stratégiai iparágak és technológiák fejlődését Európában, kereskedelmi kapcsolatainak bővítését és diverzifikációját, valamint ellátási

⁵ VELA 2023.

⁶ HERNÁNDEZ-MORALES 2023.

⁷ Spanish Presidency of the Council of the European Union 2023a.

⁸ Európai Unió Tanácsa [é. n.].

⁹ Spanish Presidency of the Council of the European Union 2023b.

¹⁰ Európai Unió Tanácsa 2023.

láncainak erősítését. Másrészt egy előremutató, átfogó stratégiát kíván javasolni az EU gazdasági biztonságának és globális vezető szerepének 2030-ig történő biztosítására.

2. Zöldátállás és környezeti alkalmazkodás: Madrid célja a társadalmilag igazságos zöldátmenet támogatása és az éghajlatváltozás hatásai elleni küzdelem fokozása. A konkrétabb célok között szerepel a villamosenergia-piaci reform lezárása, amely megfizethető árakat garantál az uniós polgárok számára, valamint a Fit for 55 csomag elfogadásának befejezése. További általános célkitűzés a zöldgazdaság előmozdítása, amely biztosítja a minőségi munkahelyeket és az európai vállalatok versenyképességét.

3. Társadalmi és gazdasági igazságosság: A spanyol elnökség szociális pillére keretében kiemelt hangsúlyt helyez az egészségügyre, a szociális politikára, a munkavállalók jogainak védelmére, a nemi egyenlőségre, valamint a sportra és a kultúrára. Madrid célként határozta meg a minimális EU-szintű adózási normák előmozdítását, a nagy multinacionális vállalatok adóelkerülése elleni fellépést, a szociális jogok európai pillérének cselekvési tervében meghatározott célok elérését, a nemek közötti egyenlőség, valamint a gyermekek és a fogyatékossgal élő személyek egyenlőségének előmozdítását. Kiemelt spanyol szociálpolitikai célkitűzés továbbá az Európai Egészségügyi Unió megvalósítása, valamint egy európai egészségügyi adattér létrehozása.

4. Európa egysége: Spanyolország alapvető fontosságúnak tartja, hogy továbbra is erős támogatást nyújtson Ukrajnának, és megőrizze a tagállamok egységét Ukrajna támogatásában. Ukrajna segítségének kiemelt fontosságú célkitűzését az is alátámasztja, hogy Sánchez miniszterelnök első útja a spanyol soros elnökség átvételének napján Kijevbe vezetett,¹¹ ahol azt is megerősítette, hogy Ukrajna uniós csatlakozásának előmozdítása a spanyol elnökség fontos prioritása lesz.

További fontos eleme ennek a pillérnek a migráció. A program leszögezi: Spanyolország elkötelezett a migrációs áramlások humánus, felelősségteljes, szolidaritáson alapuló és hatékony kezelése mellett. Madrid konkrétabb célja a Migrációs és Menekültügyi Paktum elfogadása. A spanyol elnökség szintén e pillér keretében megfogalmazott célja az Európai Unióban a döntéshozatali eljárások felülvizsgálatának támogatása, különösen a minősített többségi szavazás alkalmazásának kiterjesztésével, továbbá a demokratikus értékek és a jogállamiság védelmének megerősítése.

¹¹ DI SARIO 2023.

Mit várhatunk a spanyol uniós elnökségtől?

Mit várhatunk a spanyol elnökségtől?

A spanyol soros elnökséget rendkívüli mértékben meghatározzák majd a belpolitikai kihívások. A májusi helyhatósági választás és a júniusi közvéleménykutatások eredményei alapján kicsi az esélye, hogy a jelenlegi baloldali koalíció folytathatja a kormányzást a júliusi előrehozott választás után. A kormányváltás és ennek következtében a kormányzati politika megváltozása a soros elnökség megvalósítására is jelentős hatással lehet. A jelenlegi spanyol elnökségi program szociális megközelítésű, a hangsúlyok egyértelmű szociális-baloldali értékválasztást tükröznek. A konzervatív PP hatalomra kerülésével, különösen, ha a szélsőjobboldali Vox fogja biztosítani a kormányzáshoz szükséges többséget, ezek a hangsúlyok gyökeresen megváltozhatnak.

Számos folyamatban lévő és eddig jelentős előrehaladást elért dosszié lezárása ettől függetlenül várhatóan meg fog valósulni a következő fél évben is, különösen a tagállamokban széles körű támogatottságot élvező kérdéseket érintő ügyekben. Kérdéses azonban, hogy Madrid el tud-e indítani eljárásokat számára fontos témákban, és képes lesz-e kihasználni az elnökségben rejlő, tizenhárom évente adódó azon lehetőséget, hogy a spanyol nemzeti érdekek szempontjából fontos aspektusokat az uniós szintén hangsúlyosabban megjelenítsen.

2023. július 3.

Felhasznált irodalom

- DI SARIO, Federica (2023): In Kyiv, Sánchez Says Ukraine's EU Candidacy to be a Priority of Spain Council Presidency. *Politico.eu*, 2023. július 1. Online: www.politico.eu/article/kyiv-pedro-sanchez-ukraine-eu-candidacy-priority-spain-council-presidency/
- Európai Unió Tanácsa (2023): *A Tanács 18 hónapos programja (2023. július 1. – 2024. december 31.). 10597/23*. Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10597-2023-INIT/hu/pdf>
- Európai Unió Tanácsa [é. n.]: *Az EU Tanácsának elnöksége*. Online: www.consilium.europa.eu/hu/council-eu/presidency-council-eu/
- HERNÁNDEZ-MORALES, Aitor (2023): Spanish PM Sánchez Asks to Postpone EU Council Presidency Speech. *Politico.eu*, 2023. június 2. Online: www.politico.eu/article/spain-pm-pedro-sanchez-postpone-european-council-presidency-speech/
- KARÓCZKAI Balázs (2023): Csak most kezdődik az igazi spanyol szappanopera. *Index.hu*, 2023. június 4. Online: <https://index.hu/kulfold/2023/06/04/spanyolorszag-pedro-sanchez-santiago-abascal-albert-nunez-feijoo-psoe-podemos-vox-neppart-elorehozott-valasztas/>

- Magyar Hírlap (2023): Jobboldali győzelem után taktikai csata várható Spanyolországban. *Magyarhirlap.hu*, 2023. június 3. Online: www.magyarhirlap.hu/kulfold/20230603-jobb-oldali-gyozelem-utan-taktikai-csata-varhato-spanyolorszagban
- Magyar Külügyi Intézet (2023): *A spanyol tartományi választások tanulságai – országos és európai kilátások*. 2023. június 2. Online: <https://kki.hu/a-spanyol-tartomanyi-valasztasok-tanulsagai-orzagos-es-europai-kilatasok/>
- Politico (2023): *Spain – 2023 General Election*, 2023. Online: www.politico.eu/europe-poll-of-polls/spain/
- Spanish Presidency of the Council of the European Union (2023a): *The President of the Government Presents the Priorities of the Spanish Presidency of the Council of the EU*. 2023. június 15. Online: <https://spanish-presidency.consilium.europa.eu/en/news/priorities-of-the-spanish-presidency-of-the-council-of-the-eu/>
- Spanish Presidency of the Council of the European Union (2023b): *Priorities*. Online: <https://spanish-presidency.consilium.europa.eu/en/programme/priorities/>
- VELA, Jakob Hankle (2023): Brussels Playbook: Sánchez Goes all-in – Tackling Disinformation – Blocking Hungary. *Politico.eu*, 2023. május 30. Online: www.politico.eu/newsletter/brussels-playbook/sanchez-goes-all-in-tackling-disinformation-blocking-hungary/